



GASD

Goudse Adviesraad Sociaal Domein

Aan: het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Gouda

Betreft: advies over de lokale regeling Gratis OV Gouda 2026.

Gouda, 19 januari 2026

Geacht College,

In uw schrijven van 17 december 2025 verzoekt u de GASD om op uiterlijk 13 januari 2026 advies uit te brengen op de adviesaanvraag voor de Lokale regeling gratis OV. U geeft hierbij aan dat de inwoners zo snel en eenvoudig mogelijk aanspraak kunnen maken op gratis reizen. Dat is de reden dat u streeft naar 1 februari 2026 als startdatum waarop mensen een aanvraag kunnen doen.

Bij brief van 18 december hebben wij bericht dat deze termijn te kort is om een goed advies voor te bereiden.

De GASD begrijpt de wens van de gemeente om deel te nemen aan de provinciale proef Gratis OV in de daluren en heeft ook begrip voor de mogelijke tijdsdruk bij de start van deze proef. Tegelijkertijd maakt de GASD zich zorgen over de huidige vormgeving van de regeling. Wij vrezen dat de gekozen opzet het beoogde doel onvoldoende bereikt en aanzienlijke risico's met zich meebrengt op het gebied van doelmatigheid, betaalbaarheid en rechtvaardigheid. Wij formuleren criteria voor een structurele aanpak en wij eindigen met adviezen als toch met de huidige opzet wordt gestart.

1. Onduidelijkheid over doel en beoogde effecten van de proef

De regeling wordt gepresenteerd als een "tijdelijke proef" met als doel het bevorderen van maatschappelijke participatie en het tegengaan van vervoersarmoede. Het blijft echter onduidelijk wat er precies wordt beproefd en welke concrete doelstellingen worden nagestreefd.



**Goudse Adviesraad
Sociaal Domein**

Sociale inclusie en bereikbaarheid voor mensen met een laag inkomen worden genoemd, maar niet uitgewerkt. Daarnaast is onduidelijk of de provincie en de gemeente ook andere doelen nastreven, **zoals:**

- stimulering van OV-gebruik;
- milieuwinst (minder autogebruik, minder CO₂-uitstoot);
- economische effecten, zoals meer bestedingsruimte of minder files;
- vereenvoudiging van het OV-systeem, voorkomen van zwartrijden

Voor een proef is het essentieel dat vooraf helder is:

1. welke doelen worden nagestreefd;
2. hoe deze doelen worden gemeten;
3. welke criteria bepalen of en hoe de regeling wordt voortgezet of aangepast.

Voor een succesvolle pilot is het noodzakelijk om een duidelijke doelstelling te formuleren en evaluatieonderzoek uit te voeren, zodat kan worden vastgesteld of het de moeite waard is om hier in de toekomst verder in te investeren.

2. Doelgroepkeuze onvoldoende onderbouwd

De keuze om gratis OV te koppelen aan het bezit van een Rotterdampas lijkt primair ingegeven door uitvoerbaarheid en niet door een analyse van waar vervoersarmoede en lage participatie het grootst zijn. Niet wordt onderbouwd waarom juist deze groep meer baat zou hebben dan andere kwetsbare groepen.

De Rotterdampas is:

- beschikbaar voor iedereen met een inkomen tot 130% van de bijstandsnorm;
- alleen op aanvraag verkrijgbaar;
- geen scherp afgebakende doelgroepindicator (open-eindregeling)
- niet gericht op de vervoersbehoefte

Hierdoor ontstaat een grote en diffuse doelgroep (in Gouda circa 6.600 volwassenen), **met het risico dat:**

- het aantal beschikbare OV-passen snel ontoereikend is;
- passen terechtkomen bij mensen die ze niet of nauwelijks gebruiken;
- mensen met grotere vervoersbehoefte buiten de regeling vallen.

De GASD adviseert om het uitgangspunt te verleggen van “wie past praktisch binnen het budget?” naar: “Wie hebben het meeste baat bij gratis OV?”

Te denken valt aan:

- inwoners met een laag inkomen en hun kinderen (vanaf 12 jaar);
- gezinnen met meerdere kinderen, voor wie OV-kosten een serieuze drempel vormen;
- ouderen met alleen AOW, ter voorkoming van sociaal isolement;
- mensen met een Participatiewet-uitkering die vrijwilligerswerk doen of starten met werk;
- inwoners voor wie gratis OV een alternatief kan zijn voor Wmo-vervoer;
- Inwoners die moeten participeren of inburgeren en niet kunnen fietsen.



3. Open-eindregeling en financiële risico's

De huidige opzet is feitelijk een open-eindregeling: meer inwoners kunnen een Rotterdampas aanvragen, terwijl het aantal beschikbare OV-passen beperkt is. Dit roept de vraag op of de voorgestelde looptijd van één jaar vooral bedoeld is om te voorkomen dat de regeling onbetaalbaar wordt.

De GASD adviseert om – indien mogelijk – direct te kiezen voor een solide regeling voor de volledige proefduur van vier jaar. Als dit niet haalbaar is, verzoeken wij u om in elk geval na het eerste jaar expliciet te heroverwegen en de regeling aan te passen op basis van duidelijke evaluatiecriteria.

4. Noodzaak van aanvraag en gerichte toekenning

Om participatie daadwerkelijk te bevorderen, adviseert de GASD om de OV-pas niet ambtshalve toe te kennen, maar via een aanvraag. Dit maakt een lichte beoordeling mogelijk van de noodzaak en het verwachte gebruik.

Relevante vragen kunnen zijn:

- beschikt de aanvrager over ander adequaat vervoer?
- is OV noodzakelijk voor werk, vrijwilligerswerk, onderwijs of sociale contacten?
- gaat de pas daadwerkelijk bijdragen aan participatie?

Passen zijn schaars: de provincie stelt zelf dat slechts circa een derde van de beoogde doelgroep kan worden bediend. Richt de inzet dan op inwoners die het OV ook daadwerkelijk gaan gebruiken. Dit kan mogelijk georganiseerd worden via een partij als WijMobiel.

5. Leeftijdsgrens en gezinnen

De GASD adviseert om de leeftijdsgrens te verlagen naar 12 jaar. Juist voor gezinnen met meerdere kinderen zijn OV-uitjes (bijvoorbeeld naar Plaswijckpark of Diergaarde Blijdorp) kostbaar, terwijl deelname aan sociale en recreatieve activiteiten belangrijk is voor kinderen en jongeren.

6. Risico op versterking van de armoedeval

Bij willekeurige of brede toekenning van gratis OV bestaat het risico op een versterkte armoedeval. Met name voor jongeren en statushouders die de stap naar werk zetten, kan het verlies van gratis OV – naast andere regelingen en toeslagen – een directe en voelbare achteruitgang betekenen. Dit kan ontmoedigend werken om werk te aanvaarden of vol te houden.

7. Beperkt bereik en risico op teleurstelling

Het gratis OV geldt alleen in het vervoersgebied waarvoor de Provincie bevoegd is, niet in het gebied van de MRDH. Dat kan tot teleurstelling leiden, als juist houders van de Rotterdampas voor het gebruik van die pas sommige locaties niet gratis kunnen bereiken. Wij lezen dat uitbreiding niet mogelijk zou zijn, echter de vraag is volgens stukken van de Provincie alleen bij de MRDH uitgezet. Wij adviseren u contact te zoeken met vervoerders HTM en RET, om in elk geval te onderzoeken welk bedrag ermee gemoeid zou zijn om de pas ook daar te laten gelden. De vervoerders hebben immers ook nu al vele en diverse contracten met gemeenten voor soortgelijke kortingsarrangementen.



Conclusie en advies voor een structurele aanpak

De GASD begrijpt de wens om snel iets positiefs te doen voor inwoners en erkent de druk om uitvoerbaar en administratief eenvoudig te werken. Tegelijkertijd waarschuwen wij voor de huidige opzet die het risico loopt:

- het doel van maatschappelijke participatie voorbij te schieten;
- te leiden tot ongerichte toekenning en kostenstijging;
- activering of traject naar werk juist te ontmoedigen;
- de proef inhoudelijk te ondermijnen.

Wij adviseren u daarom:

- het doel en de evaluatiecriteria van de proef expliciet vast te leggen;
- de doelgroep scherper en meer behoeftegericht te definiëren;
- te kiezen voor aanvraag en gerichte toekenning;
- aandacht te hebben voor armoedeval, gezinnen en jongeren;
- de regeling financieel en inhoudelijk toekomstbestendig te maken.
- Het bereik van het product zodanig te vergroten dat het ook daadwerkelijk zijn doel dient.

Advies bij doorzetten van invoering gratis OV per begin 2026 onder huidige conceptregelgeving;

Indien u, gelet op de gewenste snelheid, besluit de regeling voor 2026 in de huidige opzet in te voeren, verzoekt de GASD u nadrukkelijk:

1. De in dit advies genoemde aandachtspunten expliciet te betrekken bij de evaluatie van de tijdelijke regeling en de herinrichting van de regeling vanaf 2027;

2. De beleidsregels voor 2026 duidelijker en juridisch eenduidig vast te leggen, in ieder geval door helder te beschrijven:

- hoe lang het recht op gratis OV geldt en onder welke voorwaarden verlenging mogelijk is;
- wat de gevolgen zijn van een wijziging in inkomen of een verhuizing;
- hoe wordt omgegaan met schaarste en op basis van welke criteria prioriteit wordt gegeven;
- op welke wijze inwoners worden geïnformeerd over de regeling, de voorwaarden en eventuele wijzigingen;
- dat een hardheidsclausule wordt opgenomen voor uitgave of juist inname van de pas in uitzonderlijke situaties;
- welke maatregelen volgen bij misbruik van de regeling;
- of en onder welke voorwaarden studerenden met studiefinanciering recht hebben op gratis OV;
- hoe het feitelijke netto inkomen wordt beoordeeld, en in hoeverre schulden daarbij worden meegewogen.

Wij hopen u met deze overwegingen toch van dienst te zijn en deze pilot tot een groot succes te maken in de regio Gouda.

Ton de Korte, voorzitter Goudse Adviesraad Sociaal Domein



Goudse Adviesraad
Sociaal Domein